

بررسی نقش انتخاب پوشش مانتو در فعالیت‌های اجتماعی زنان (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه یزد)

زهرا دهقان بهابادی، پدram پیوندی*، محمدعلی توانایی

دانشکده مهندسی نساجی، مجتمع فنی و مهندسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
peivandi@yazd.ac.ir

چکیده

لباس اسلامی منحصر در نوع و فرم خاصی از پوشش نمی باشد، بلکه هر پوششی که ضوابط و ملاکهای اسلامی را دارا باشد، پوشش اسلامی و مناسب برای فرد مسلمان می باشد. در این مقاله با انجام یک مطالعه میدانی از تعداد زیادی دانشجویان دختر دانشگاه یزد که از پوشش مانتو استفاده می کنند سعی شده است تا عوامل موثر بر انتخاب نوع پوشش، میزان تاثیر آن بر فعالیت های اجتماعی و امنیت اجتماعی آنان مورد بررسی قرار گیرد. نتایج نشان می دهد، اغلب دانشجویان دختر، نوع پوشش را در امنیت اجتماعی بسیار موثر میدانند و با پوشش مانتو دچار مشکل نشده اند. لیکن، این پوشش محدودیت های کمتری را برای دانشجویان در استفاده از لوازم آرایشی و زینتی به بار آورده است.

کلمات کلیدی: پوشش اسلامی، مانتو، حجاب، فعالیت اجتماعی

۱. مقدمه

حریم نگه داشتن زن میان خود و مرد یکی از وسایل مرموزی بوده است که زن برای حفظ مقام و موقع خود در برابر مرد از آن استفاده کرده است. اسلام زن را تشویق کرده است که از این وسیله استفاده کند. اسلام مخصوصاً تأکید کرده است که زن هر اندازه متین تر و باوقار تر و عقیفتر حرکت کند و خود را در معرض نمایش برای مرد نگذارد بر احترامش افزوده می شود. در تفسیر آیات سوره احزاب خداوند پس از اینکه توصیه می کند زنان خود را بپوشانند می فرماید: «ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین» یعنی این کار برای آنکه به عفاف شناخته شوند و معلوم شود که خود را در اختیار مردان قرار نمی دهند بهتر است [۱].

استعمال کلمه «حجاب» در مورد پوشش زن یک اصطلاح نسبتاً جدید است. در قدیم و مخصوصاً در اصطلاح فقها کلمه «ستر» که به معنی پوشش است به کار رفته است. فقها در کتاب الصلوة و در کتاب النکاح کلمه «ستر» را بکار برده اند و از کلمه «حجاب» استفاده نکرده اند. پوشش زن در اسلام این است که زن در معاشرت خود با مردان بدن خود را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد. بهتر این بود که همان کلمه «پوشش» استفاده می شد. معنی شایع لغت «حجاب» پرده است و اگر در مورد پوشش به کار برده می شود به اعتبار پشت پرده واقع شدن زن است و همین امر موجب شده که عده ی زیادی گمان کنند که اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده بوده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود.

دفاع از ارزشهای اسلامی در برابر انواع تهاجم و تسلط فرهنگی غرب و افکار روشنفکر مابانه ای که روز به روز بیشتر منجر به کمرنگ شدن روحیه تدین در جامعه می شد و با روحیه و تمدن کهن ایران زمین تناسب نداشت، با مبارزات وقفه ناپذیر و مستمر روحانیت عظیم الشان به رهبری حضرت امام خمینی (رضوان الله تعالی) که از همان ابتدا با هدایت ها، روشنفکران و رهبری های خردمندانه خود، موجب حضور فعال و پرثمر زنان انقلابی ایران در تمامی صحنه ها گردیدند، زنان را به هویت واقعی و رسالت عظیم الشان خویش آگاه ساختند. پوشاک زن مسلمان نسبت به پوشاک مرد مسلمان از ضوابط بیشتری برخوردار است. در مسئله انتخاب رنگ نیز اگرچه رنگ خاصی برای لباس زن مسلمان شرط نمی باشد [۲] اما زن مسلمان مؤظف است جوانب مختلف را در نظر گیرد. به عنوان نمونه رنگ لباس زن مسلمان

نباید به گونه ای باشد که موجب جلب توجه و تحریک مردان نامحرم و ایجاد مفسده در جامعه مسلمین گردد [۳]. از طرفی لباسی که رنگ آن جذاب باشد زینتی است که بر زن واجب است آن را از نامحرم پنهان دارد و آشکار کردن آن در برابر نامحرم مصداقی از تبرج نهی شده در قران کریم است [۴]. همچنین زن مسلمان در انتخاب رنگ پوشش باید عرف غالب جامعه را نیز در نظر گیرد زیرا پوشیدن رنگی مغایر با رنگ معمول در جامعه، مصداقی از لباس شهرت و موجب انگشت نما شدن زن مسلمان می گردد.

در این پژوهش با انجام یک مطالعه میدانی از تعداد زیادی دانشجویان دختر دانشگاه یزد که از پوشش مانتو استفاده می کنند سعی شده است تا عوامل موثر بر انتخاب نوع پوشش، میزان تاثیر آن بر فعالیت های اجتماعی و امنیت اجتماعی آنان مورد بررسی قرار گیرد.

۲- تجربیات

- روش جمع آوری اطلاعات

در این پروژه اطلاعات مورد نظر از طریق پخش پرسشنامه حاصل گردید. پرسشنامه ها شامل سؤالات باز و بسته بودند که هر فرد به تنهایی می بایست به آنها پاسخ گوید. جامعه مورد بررسی دانشجویان دختر دانشگاه یزد بود. به طور متوسط ۶۵۰۰ دانشجوی دختر در دانشگاه یزد مشغول به تحصیل می باشند که در حدود ۲۳۰۰ نفر از آنها در خوابگاه سکونت دارند.

در پرسشنامه مربوط به دختران مانتویی سؤالاتی از قبیل چگونگی انتخاب نوع پوشش، نظر دختران در مورد چادر و چادری ها مورد بررسی قرار گرفت. نمونه انتخابی شامل ۵۰۰ نفر بود که ۳۸۰ عدد از پرسشنامه ها در محیط خوابگاه و بقیه در دانشگاه توزیع شد. روش نمونه گیری تصادفی ساده برای توزیع پرسشنامه ها انتخاب گردید. در این نوع نمونه گیری به هر یک از افراد جامعه احتمال مساوی داده می شود تا در نمونه انتخاب شود. پخش فرمهای پرسشنامه در بین تمام ساختمان های خوابگاه دختران انجام گرفت. عملیات پخش پرسشنامه به مدت یک هفته به طول انجامید. نمونه ای از پرسشنامه دختران مانتویی در شکل ۱ ارائه شده است.

به نام یگانه خالق زیبایی ها

موضوع تحقیق ما بررسی پوشش دختران در محیط دانشگاهی است. پاسخ های شما یاری دهنده ما در این امر می باشد:

سن: رشته تحصیلی: شهر سکونت: وضعیت تأهل: وزن: قد: سال ورود به دانشگاه:

نوع پوشش خود را بر اساس چه معیار یا معیار هایی انتخاب می کنید؟ ۱

مد تعالیم اسلام

میزان راحتی بر اساس موقعیت و جایگاه

۲. معمولاً برای خرید مانتو خود چه میزان هزینه می کنید؟

کمتر ۳۰۰۰۰ تومان بین ۳۰۰۰۰۰ تا ۷۰۰۰۰۰ تومان بیش از ۷۰۰۰۰۰ تومان

۳. معمولاً چند وقت یک بار مانتو و مقنعه خود را اتو میزنید؟

هر روز بعد از هر بار شستشو به ندرت

۴. به نظر شما نوع پوشش تا چه میزان امنیت شما در جامعه را تحت تأثیر قرار می دهد؟

۵. تا به حال به واسطه ی نوع پوشش خود دچار مشکل شده اید؟

۶. آیا قبلاً چادری بوده اید؟..... در صورت مثبت بودن دلیل کنار گذاشتن چادر خود را چه می دانید؟

احساس عدم راحتی در محیط دانشگاهی

تغییر در نوع تفکر و اعتقادات

برداشته شدن اجبار از سوی اطرافیان

عوامل دیگر:

۷- چادری بودن فرد چه ذهنیتی را در شما ایجاد می کند؟

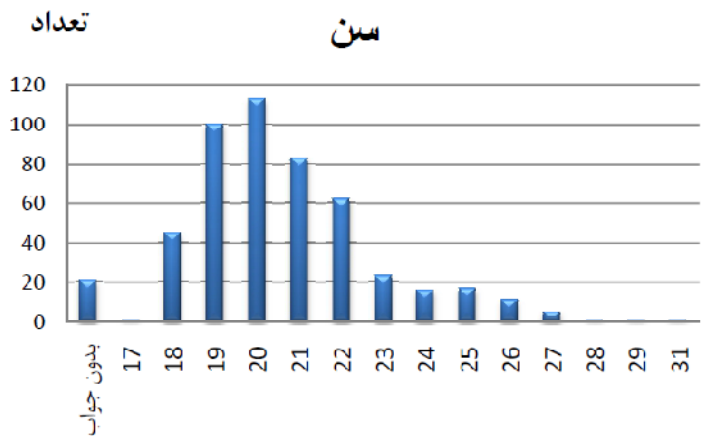
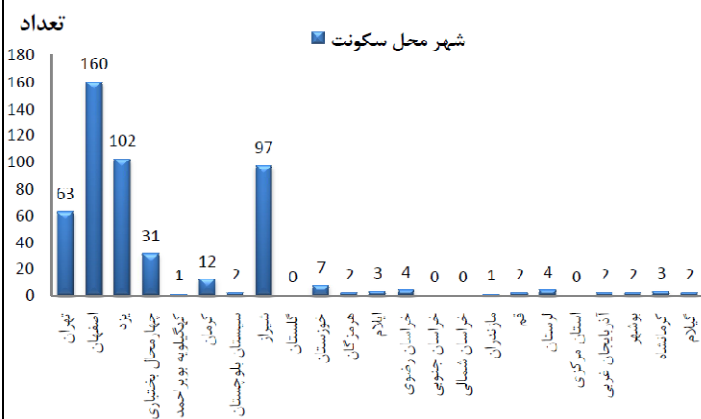
۸- آیا برای بیرون رفتن از آرایش استفاده می کنید؟..... در صورت مثبت بودن میزان آن را مشخص نمایید؟

آرایش کم آرایش متوسط آرایش زیاد

شکل ۱: نمونه ای از پرسشنامه دختران مانتویی

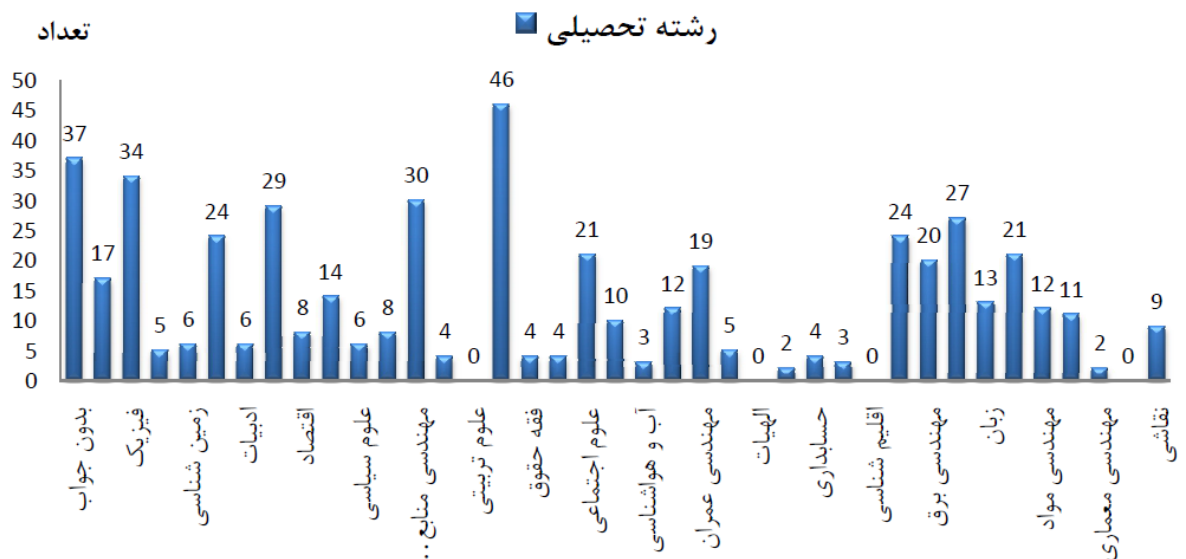
مشخصات جامعه آماری

قبل از تحلیل نتایج حاصل از پرسشنامه ها به ارائه مشخصاتی از شرکت کنندگان با پوشش مانتویی در پاسخ به سوالات پرسشنامه پرداخته شده است. در شکل ۲ بخش های الف تا ث به نتایج پردازش شده این مشخصات اشاره شده است.

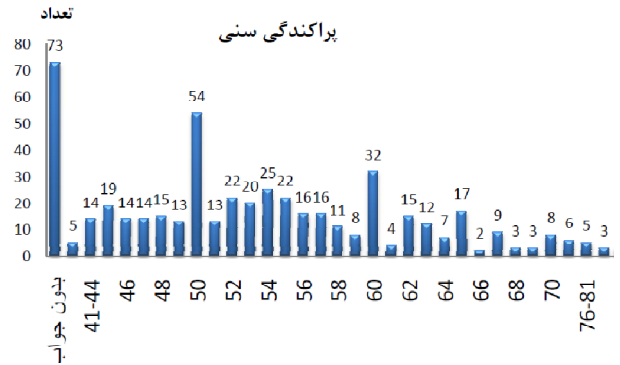
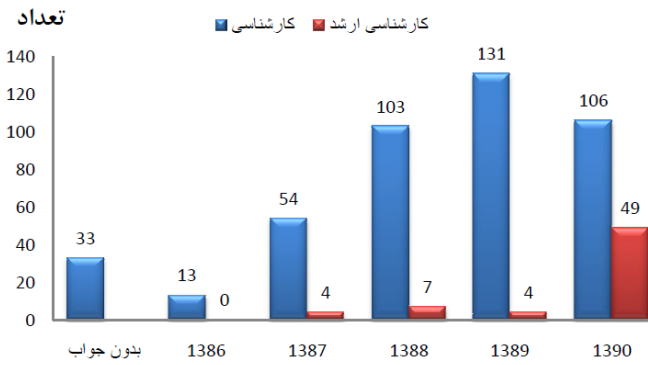

(ب)

(الف)

(پ)

(ث)

(ت)

شکل ۲: مشخصات شرکت کنندگان در پاسخ به پرسشنامه بانوان چادری

۳- نتایج و بحث

در این بخش با توجه به داده های جمع آوری شده و تجزیه تحلیل آنها تک تک به ارائه سوالات و نتایج پرداخته شده است.

۱- نوع پوشش خود را بر اساس چه معیار یا معیار هایی انتخاب می کنید؟

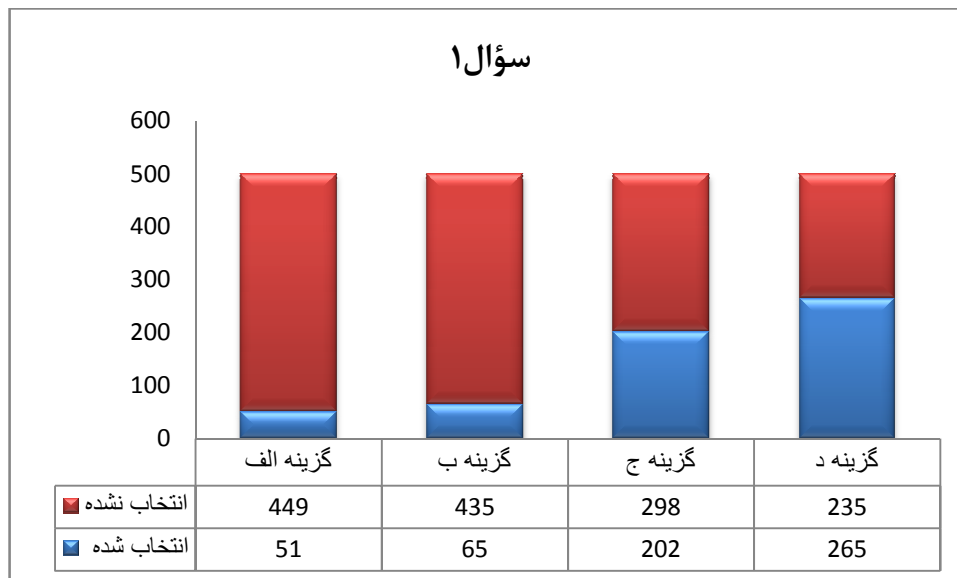
گزینه الف) مد

گزینه ب) تعالیم اسلام

گزینه ج) میزان راحتی

گزینه د) بر اساس موقعیت و جایگاه

در شکل ۳ نتایج به تجزیه تحلیل داده های مربوط به این سوال به صورت نمودار ستونی ارائه شده است

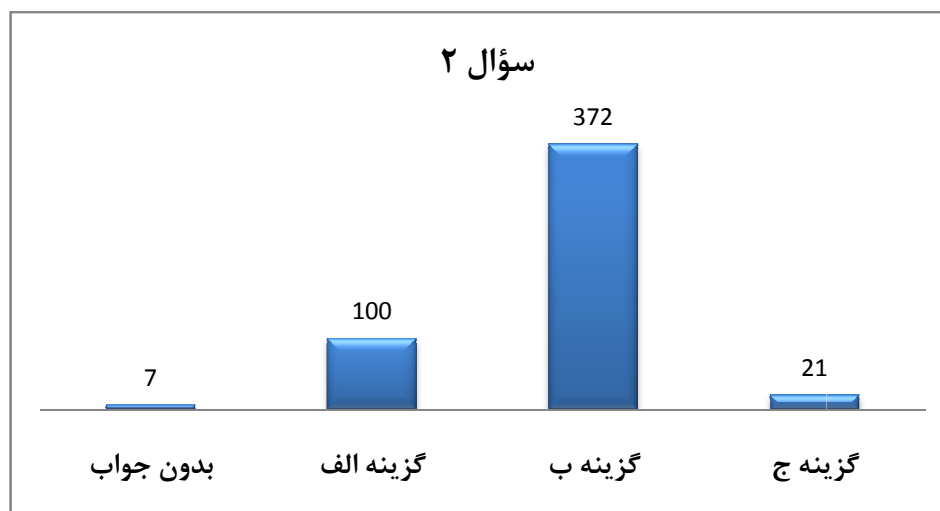
شکل ۳: بررسی درصد پاسخ گویی به گزینه های سؤال ۱

حدود ۵۳ درصد از دانشجویان گزینه د را انتخاب نموده اند. اکثر افراد نمونه نوع پوشش خود را بر اساس جایگاه و موقعیت خود انتخاب می کنند. حدود ۴۰ درصد از دختران مانتویی با توجه به میزان راحتی خود نوع پوشش خویش را انتخاب می کنند. نکته قابل توجه در این سؤال پایین بودن درصد انتخاب بر اساس تعالیم اسلام و مد می باشد.

۲. معمولاً برای خرید مانتو خود چه میزان هزینه می کنید؟

کمتر ۳۰۰۰۰ تومان بین ۳۰۰۰۰ تا ۷۰۰۰۰ تومان بیش از ۷۰۰۰۰ تومان

در شکل ۴ نتایج به تجزیه تحلیل داده های مربوط به این سؤال به صورت نمودار ستونی ارائه شده است.

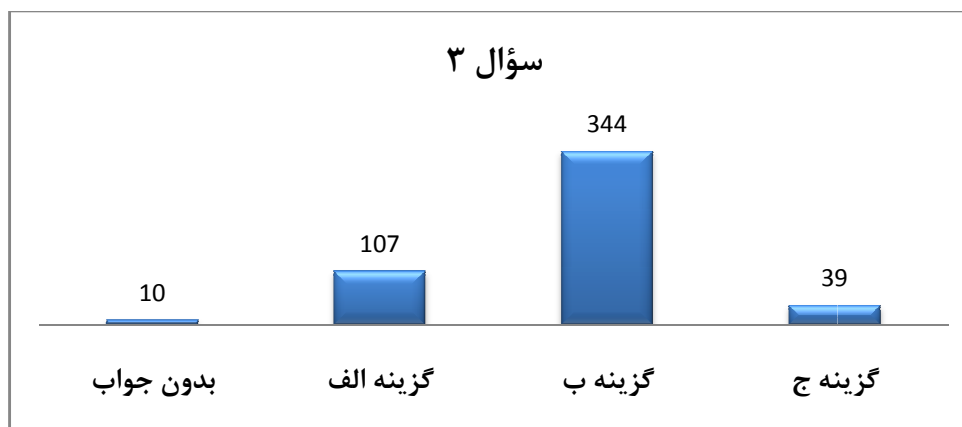
شکل ۴: بررسی سؤال ۲

حدود ۷۴ درصد از دختران مانتویی حدود ۳۰ تا ۷۰ هزار تومان برای مانتو خود هزینه می کنند. بنابراین اغلب آنها هزینه متوسطی را برای خرید مانتو صرف می کنند.

۳. معمولاً چند وقت یک بار مانتو و مقنعه خود را اتو میزنید؟

هر روز بعد از هر بار شستشو به ندرت

در شکل ۵ نتایج به تجزیه تحلیل داده های مربوط به این سؤال به صورت نمودار ستونی ارائه شده است.

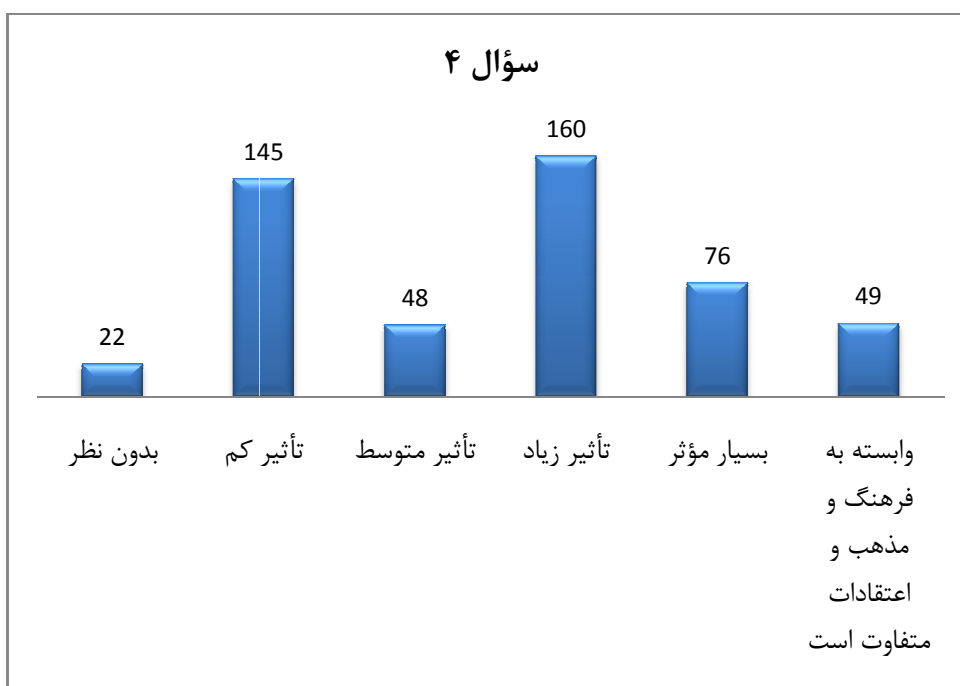

شکل ۵: بررسی سؤال ۳

حدود ۶۸ درصد از دختران مانتویی بعد از هر بار شستشو مانتو و مقنعه خود را اتو می زنند. و حدود ۲۱ درصد هر روز مانتو و مقنعه خود را اتو میزنند.

۴. به نظر شما نوع پوشش تا چه میزان امنیت شما در جامعه را تحت تأثیر قرار می دهد؟

در شکل ۶ نتایج به تجزیه تحلیل داده های مربوط به این سوال به صورت نمودار ستونی ارائه شده است.

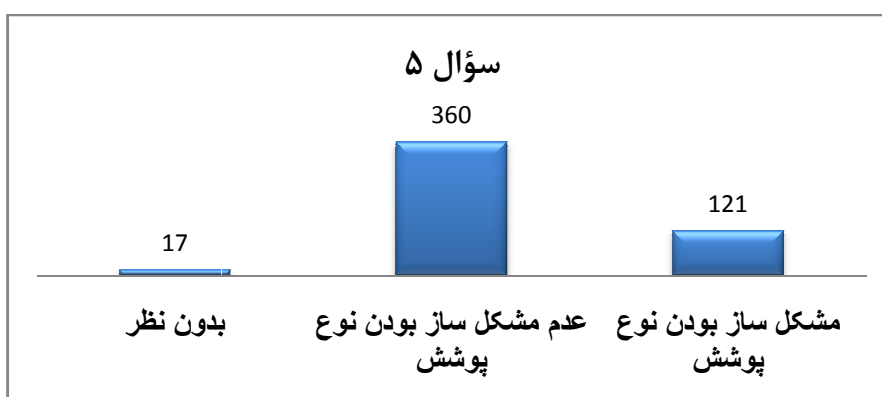

شکل ۶: بررسی پاسخهای داده شده توسط اعضای نمونه در دختران مانتویی

نظرات در مورد این سؤال دارای پراکندگی بالایی بوده است اما در مجموع حدود ۴۷ درصد اثر نوع پوشش در امنیت را بالا دانسته اند. حدود ۹ درصد از افراد نمونه ، امنیت را مرتبط با نوع فرهنگ و اعتقادات هر شهر می دانند.

۵. تا به حال به واسطه ی نوع پوشش خود دچار مشکل شده اید؟

در شکل ۷ نتایج به تجزیه تحلیل داده های مربوط به این سوال به صورت نمودار ستونی ارائه شده است.

شکل ۷: نتایج حاصل از سوال ۵

حدود ۷۲ درصد از افراد نمونه تا بحال به واسطه نوع پوشش خود دچار مشکل نشده اند اما در حدود ۲۴ درصد نوع پوشش خود را مشکل ساز می دانند. این مشکلات از قبیل دید بد دستگاه حکومتی به این دختران و همچنین آزار از طرف مردان بی بندوبار در جامعه بوده است.

۶. آیا قبلا چادری بوده اید؟..... در صورت مثبت بودن دلیل کنار گذاشتن چادر خود را چه می دانید؟

احساس عدم راحتی در محیط دانشگاهی تغییر در نوع تفکر و اعتقادات

برداشته شدن اجبار از سوی اطرافیان عوامل دیگر:

در شکل ۸ نتایج به تجزیه تحلیل داده های مربوط به این سوال به صورت نمودار ستونی ارائه شده است.

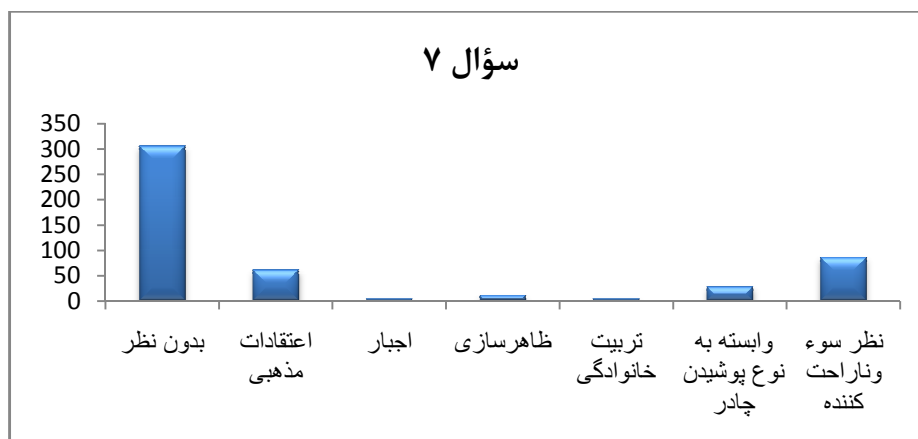

شکل ۸: بررسی گزینه های سؤال ۶

حدود ۹۰ درصد از افراد نمونه تا به حال از چادر استفاده نکرده اند.

۷- چادری بودن فرد چه ذهنیتی را در شما ایجاد می کند؟

در شکل ۹ نتایج به تجزیه تحلیل داده های مربوط به این سوال به صورت نمودار ستونی ارائه شده است.

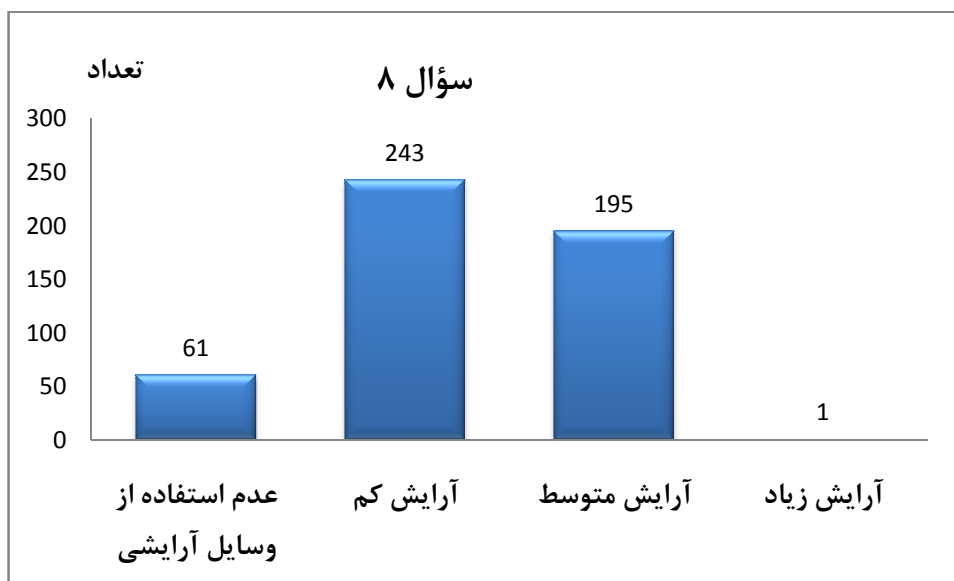

شکل ۹: بررسی ذهنیت دختران مانتویی در مورد چادری ها

۶۱ درصد از دختران مانتویی نظر خاصی در مورد چادری ها ندارند. حدود ۱۲ درصد از دختران مانتویی چادری ها را دارای اعتقادات بالای معنوی می دانند.

۸- آیا برای بیرون رفتن از آرایش استفاده می کنید؟..... در صورت مثبت بودن میزان آن را مشخص نمایید؟

در شکل ۱۰ نتایج به تجزیه تحلیل داده های مربوط به این سوال به صورت نمودار ستونی ارائه شده است.

شکل ۱۰: بررسی میزان آرایش دختران مانتویی

درصد میزان آرایش در دختران مانتویی بسیار بالاتر از دختران چادری می باشد. حدود ۴۸ درصد از دختران مانتویی از آرایش کم و در حدود ۳۹ درصد آنها از آرایش بالا استفاده می کنند.

۴- نتیجه گیری

بر اساس مطالعه انجام شده بطور کلی می توان بیان نمود که، حدود ۵۳ درصد از دختران مانتویی نوع پوشش خود را با توجه به موقعیت و جایگاه انتخاب می کنند و حدود ۴۰ درصد از آنها پوششی را انتخاب می کنند که در آن راحتتر هستند. تقریباً هیچ توجهی به تعالیم اسلام و مد برای انتخاب نوع پوشش در نمونه دختران مانتویی دانشگاه یزد نیست. در مجموع حدود ۴۷ درصد از دختران مانتویی اثر نوع پوشش در امنیت را بالا دانسته اند. حدود ۹ درصد از افراد نمونه، امنیت را مرتبط با نوع فرهنگ و اعتقادات هر شهر می دانند. حدود ۷۲ درصد از نمونه دختران مانتویی تا بحال به واسطه نوع پوشش خود دچار مشکل نشده اند، اما در حدود ۲۴ درصد نوع پوشش خود را مشکل ساز می دانند. این مشکلات از قبیل دید بد عموم مردم و دستگاه به این دختران و همچنین آزار از طرف مردان بی بندوبار در جامعه بوده است. میزان آرایش در دختران مانتویی بسیار بالاتر از دختران چادری می باشد. حدود ۴۸ درصد از دختران مانتویی از آرایش کم و در حدود ۳۹ درصد آنها از آرایش زیاد استفاده می کنند.

مراجع

[۱] شهید مطهری، مسأله حجاب

[۲] منجد، محمد صالح، فتاوی الاسلام سؤال و جواب، بی نا، بی جا، ۱۴۲۷ق. ج ۱، ص ۱۳۶

[۳] علی، ابوانس حسین بن علی، ثلاثون درساً للصائمات، ج ۱، ص ۲۸

[۴] بحرانی، محمد سند، سند العروة الوثقی- کتاب الطهارة، ج ۱، انتشارات صفی، قم- ایران، ۱۴۱۵ق. ج ۱، ص ۸۸ ج ۱، ص ۸۸